

Fattige barndomsdage i Thy

Af EINAR CHRISTENSEN, Snedsted

Jeg vil her forsøge at skildre livet, som det levedes i den fattigste egn i Thy i årene 1900 og op til tyverne.

Istrup, denne mærkelige cirkelrunde slette, afgrænses mod syd af Nedergård Bakke, mod vest af De hvide Bjerger, mod nord af Embak Remme og mod øst af Legind og Gytrup Bakker. Istrup er kun en sandslette, og ufatteligt er det, at nogen har kunnet bosætte sig på et så fattigt og øde sted. Men sletten har dog været beboet før Kristi tid, det vidner gravhøjene om, de er fra 300 år før Kristi tid. Dette er min fødeegn. Jeg er søn af Salomon Kristensen (Bisp). Dette bispenavn stammer fra min bedstefar Mads Christensen, som skulle være opfødt på Boddum Bispegård. Lad det så være, hvad det er, men slægten er sund og levedygtig. De fleste bliver omkring de halvfems og derover. Far og mor fik først et hus i Madsted. Det solgte de og købte så Kaltbjerg hus i Istrup. Senere fik de et lille hus ude på kæret, som det kaldtes, og i 1918 købte de Stausgaard Møllegaard nord for Legind.

I min barndom var der 22 familier i Istrup. I dag er der 12 tilbage. Der var stor fattigdom. Hvorledes de fik føden, skal man selv have oplevet for at forstå. Jeg mindes godt nok ikke, at vi, selv om vi var en stor flok, gik sultne i seng. Men byggrynsgød var den overvejende kost. Min far var en alsidig mand og en slider. Han var en mester til at bruge en le, og ingen kunne som han "haar" eller hamre en le, så æggen blev lige og skarp som en barberkniv. Han var efterspurgt som såmand. Både korn og frø faldt som en vifte fra hans hånd, og lidt fiskeri ind imellem hjalp også til.

Der har været et nært samarbejde mellem lyngboerne og folk fra Istrup, som var med i bjergningsarbejde, når der strandede et skib. Men det var især om foråret, samarbejdet med lyngboerne fandt sted. Så skulle der skæres bakker ned, som stormene underhulede.

Så blev der rykket marehalm, og der blev lagt 50 stykker i hvert bundt til en bestemt pris. Så skulle der slås lyng, og dertil blev der brugt en trækasse, som var en favn på hver led. Det kaldtes for en favn lyng, som de også fik en vis pris for. Så begyndte det egentlige arbejde med at plante marehalmen og lægge lyng på bakkerne, og deri deltog kvinderne. Det var en oplevelse for os børn, især når vi skulle spise. Så kom tejerne og madkurvene frem, og ølbimplerne og så en lille snaps. Kvinderne havde kaffe, vand og trefod med, og nede i en gryde mellem bakkerne lavede de så dejlig kaffe, og mandfolkene både Karl Krog, Josef Andersen, Josef Nielsen, far og A. C. Mikkelsen kom den ene efter den anden med de vildeste spøgelseshistorier, og selv om Dorte Svendsen tyssede på dem af hensyn til os børn, så drømte vi om det og vågnede med et hyl om natten.

Hen på sommeren var der også samarbejde mellem dem, der var fra Vadestedet neden for Nedergaard, nogle skifter, som kaldes de fattiges skifter. Det var fortrinvis lyngboerne, som kunne få græsset til deres får og dyr, og der var min far en selvskreven mand.

Jeg husker 1914 særdeles. Far blev syg af lungebetændelse og lå i sengen i tre måneder. Da var der for alvor nød i hjemmet. Vi fik godt nok hjælp fra noget,

som kaldtes den fri fattigkasse. Hjælpen bestod af et 16 pundes rugbrød om ugen. Vi havde en ko, som vi fik mælk fra, og vi slagtede en gris til jul. Det var almindeligt, at den vejede 16 lispund, den skulle jo forslå til hele året, og beboerne i Istrup kom med det, de selv kunne undvære. Vi var tre børn på 5, 6 og 7 år, og vi gik mange gange den lange vej til Stenbjerg Landingsplads efter fisk. De gode fiskere råbte gerne, når de landede og så os: Kom og hjælp os båden op! De kunne ikke nænne, at vi skulle føle os som tiggere. Vi skulle føle, at vi selv tjente de mange fisk, som de gav os. Det skal de have mange tak for, selv om det er noget sent. Men der var dog også lyse sider. Jeg husker således engang, far, N. C. Mikkelsen, Peter Jensen (Hus), og Claus Nielsen var blevet enige om, at nu skulle Kalbjerg Høj graves ud, for der skulle være en stor skat i højen. De besluttede, det skulle ske en søndag formiddag, og da de var meget overtroiske, købte de en par flasker brændevin til at stå imod med. De fik så samlet redskaberne sammen, der iblandt en solid jernstang. Nå, søndagen kom, og de nåede op til højen, og så skulle der jo tales om det, og tørstig var de vel også bleven. Så var der en, som greb jernstangen og gik op på højen og drev den ned i jorden. Men stangen blev revet ud af hænderne på ham, han havde ramt lige ned i gravkammeret, men troede, det var Højmanden, der rev den fra ham. Så styrtede de bort, og der gik mange dage, inden de forvandt skrækken.

Også på andre måder var der fællesskab. Således var det skik, at Istrup-boerne samledes til Sankt Hans aften på Nedergaard Mark, hvor der var en høj. På den blev der tændt et bål. Kvinderne havde bagt hvedebrød og småkager, og de havde kaffekedel og kande og trefod med. Mandfolkene havde lommelærkerne med. Til børnene var der købt nogle små flasker med en rødlig væske, som kaldtes "godt humør". Så længe bålet brændte, sang de forskellige sange, dernæst var der så kaffe og brød. Så skulle der leges et par timer: To mand frem for en enke, tyv ja tyv det skal du være og flere af de gamle lege.

I 1918 flyttede vi så til Nørhå. Fra den første tid der er der en episode, som jeg aldrig kan glemme:

Det var i sidste del af januar måned 1919. Da var der en brandstorm af nordvest i flere dage, og så trak skallerne op i læ land. Som jeg nævnede, fiskede far ind imellem. Dengang kunne vi selv eksportere fiskene til en aftager, der hed H. Köser, Altona, Hamburg. Vi fik dengang en 10-12 pfennig pr. kilo, ca. 14-16 øre, og så var fragt og omkostningerne betalt. Det forklarer den katastrofe, som ramte os. Min bror kom hjem og sagde, at skallerne var trukket op i læ, og på kort tid var vi ved søen med ålevod og reb. Vi brugte 80 favne på hver vinge. Vi drog voddet på land, fik sat voddet om fiskene, og da vi havde stavene ved land, da stod armene i en stor bue til hver sin side.

Aldrig nogen sinde er der gjort en sådan fangst. Niels Salomonsen blev sendt til Snedsted station med 30 kasser á 50 kilo. Så gik vi hjem for at få et stykke mad. Og humøret var helt i top. Det må have været en torsdag, for da fik vi altid noteringen fra Tyskland. Den var lige kommet med posten. Og der stod: Send ikke fisk inden nærmere ordre. H. Köser. Så blev der ringet til Snedsted

og afsendingen stoppet. Men Niels Salomonsen var så åndsnærværende, at han solgte de 30 kasser til bager Mikkelsen for 1 kr. pr. kasse. Han brugte skallerne til sine svin. Det fik vi ud af tusindvis af kroner, vi måtte lade fiskene løs igen.

Far var for øvrigt den sidste høstkarl her på egnen. Han høstede hver høst for Kristoffer Nielsen, som var den sidste her omkring, der drev landbrug på gammeldags

manér helt op i halvtredserne. Da var far over de halvfjerds, men gik alligevel 10 timer med leen hver dag. Det var en præstation af rang.

Sådan formede tilværelsen sig for en slider. Nye tider er kommet, og min barndoms egn kan jeg knap kende for de mange træer, der er vokset op siden.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1981, side 89-92).